

СТОРІНКАМИ ІСТОРІЇ

КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОГО І СЛОВ'ЯНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ

Historia est magistra vitae

Л. Король, Л. Черчата

Кафедру загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка створено в День знань, 1 вересня 2010 р. (Наказ № 42-р від 23.06.2010), шляхом об'єднання в новий структурний підрозділ частини викладачів кафедри загального і слов'янського мовознавства та журналістики з академічною громадою кафедри іноземних мов – однієї з найстаріших в університеті.

Слушно ствердити, що підмурівком сучасного і прийдешнього поступу кафедри є майже столітня, насичена датами, подіями й викладацькими долями історія обох її складників – кафедри іноземних мов, яка зберігала свою назву впродовж десятиліть, та кафедри загального та слов'янського мовознавства, котра спізнала чимало реорганізацій і називалася по-різному: кафедра мовознавства, кафедра російської мови, кафедра російської мови з методикою її викладання, кафедра загального і російського мовознавства, кафедра загального і слов'янського мовознавства, кафедра загального і слов'янського мовознавства та журналістики.

На посаду завідувача впотужненого мовознавчою секцією підрозділу була обрана **Наталія Георгіївна Вишня** – кандидат філологічних наук, доцент, досвідчений менеджер і педагог. На вістрі наукових інтересів випускниці Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1974) перебували питання іспанської фразеології та пареміології. Студенти й аспіранти університету охоче відвідували заняття з латини, іспанської, англійської мов, змістовні консультації, а також яскраві виховні заходи «Іспанського клубу», проведені з ініціативи Наталії Георгіївни – невтомного поширювача країнознавчих знань і культурних цінностей Іспанії. Від 2015 р. ветеран праці перебуває на заслуженому відпочинку.

Крім завідувача, до штатних працівників (станом на 01.09.2010 р.) належало 5 доцентів: **Дегтярьова Клавдія Віталіївна, Корнєва Людмила Михайлівна, Король Лариса Леонідівна, Петрушова Наталія Вікторівна, Черчата Лідія Михайлівна**; 5 старших викладачів: **Болотнікова Алла Петрівна, Дuzенко Валерій Миколайович, Купар Майя Сергіївна, Омеляненко Вікторія Іванівна, Піскова Олена Федотівна**; викладач **Мокляк Оксана Іванівна**; старший лаборант **Шевченко Олена Миколаївна** та завідувач лабораторією аудіовізуальних засобів **Кішек Євгеній Валерійович**.



*Колектив кафедри загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов 2010 р.
Зліва направо сидять: доц. Корнева Л. М., завідувач кафедри, доц. Вишня Н. Г., доц. Дегтярьова К. В.; стоять:
доц. Черчата Л. М., доц. Король Л. Л., завідувач лабораторією аудіовізуальних засобів Кішек Є. В., ст. викладач
Піскова О. Ф., ст. лаборант Шевченко О. М., ст. викл. Омеляненко В. І.*

Викладацький колектив «мовознавців» та «іноземців» згуртувала тяглість науково-педагогічних традицій кафедр-попередників. Розпочнімо з хронік «іноземного» крила, яке в 30-х рр. XX ст. щонайменше двічі перетиналося з мовознавчим.

Як засвідчено в архівних джерелах, латина, німецька, французька, англійська мови посіли належне місце в підготовці майбутнього вчителя вже на зорі діяльності Полтавського вчительського інституту (від 1914 р.), адже освіченість, за переконаннями дореволюційної інтелігенції, невіддільна від багатомовності. Перші директори закладу, професори О. К. Волнін, О. І. Левитський домагалися саме такого рівня освіченості студентів, мотивували їх до самостійного читання автентичних наукових праць, публіцистичних і художніх текстів. На заняттях з різних дисциплін нуртували жваві дискусії німецькою, французькою мовами. Однак дисципліна «Іноземна мова» в учительському інституті викладалася факультативно.

Серед педагогічної громадськості поширились ідеї щодо заміни іноземних мов на вивчення штучно створеної мови – есперанто. Вважалося, що полегшений граматичний і синтаксичний лад цієї мови уможливує спілкування представників різних націй. У 1919 р. спеціальна комісія Наркомпросу поширила есперанто у школах. Відмову від вивчення живих іноземних мов пояснювали низьким рівнем знань учнів. Відповідно, у педагогічних закладах організовувалися гуртки і групи з вивчення есперанто. Був такий гурток і в Полтавському вчительському інституті.

До практичної значущості вивчення іноземних мов привернула увагу Н. К. Крупська у статті «Про викладання іноземних мов». На її думку, програми мають бути першочергово спрямовані на навчання читання, а потім – усного мовлення: «...Найближча мета – це розуміння мови й уміння порозумітися в ній».

Чотирнадцятого жовтня 1924 р. спеціальна урядова постанова з питання викладання іноземних мов започаткувала вивчення нових мов у школі. Відтак було конкретизовано і перший програмний мінімум змісту професійної підготовки вчителів-філологів. У ході укладання єдиних навчальних програм для трудових, професійних і вищих шкіл обґрунтовано нові підходи до викладання іноземних мов та започатковано відповідні зміни в

професійній педагогічній освіті, які впроваджувалися й у Полтавському інституті народної освіти, де викладалися англійська, німецька, французька мови.

Відомий літературознавець-поліглот **Г. Й. Майфет**, захоплено згадував викладачів своєї alma mater 1920–1924 рр. **Д. Ф. Сергієва**, **М. О. Дейнеко**, **Я. Ф. Неврлі**, яких характеризував як бездоганних професіоналів, віртуозів методики навчання іноземних мов: характеризував як бездоганних професіоналів, віртуозів методики навчання мов: «Тогочасному керівництву пощастило добре впорядкувати й викладання чужоземних мов. ... Англійську викладав Донат Федорович Сергієв, поліглот петербурзької лінгвістичної школи, ґрунтовно обізнаний чи не з усіма європейськими мовами романської й германської сімей. Вивченням французької мови керувала Марія Олександрівна Дейнеко, з дивовижною легкістю переходячи з рідної української на французьку, володіючи обома напрочуд добірно. Професором німецької мови став Ярослав Федорович Неврлі». Свого улюбленого наставника Г. Й. Майфет описав так: «Ярослав Федорович з'являвся на лекції... без портфеля і без книжок, записок, мавши все в голові, миттю орієнтуючись у будь-яких підручниках. Зрідка спиняючись біля катедри, він або сідав серед нас, або ж ходив поміж лавами, визволяючи студентів з тимчасових сумнівів: так тривала дружня праця, уміло керована досвідченим товаришем, чий незаперечливий авторитет базувався на широкій ерудиції, бездоганно-досконалому знанні мови. ... створювалося непомильне враження, ще він стало і всебічно озброєний широченним комплексом своєї дисципліни, почуває себе в ній цілковито вдома. Відчувалося, що його академічні ресурси необмежені, і ділиться він з нами щиро, щедро віддаючи скарби свого добре натренованого мозку, чулого серця, одвертої душі. Як на екрані миготять примхливі образи фільму, так проходили перед нами герої Шіллерових драм у натхненній промові керівника, стинаючись поміж собою в напруженій борні пристрастей, відповідно до хронологічного розвитку творчості автора: цитати здебільша наведено з пам'яті, виключно багатої та неодмінно свіжої. ... Та, захоплюючись красним письменством, наш керівник не спускав з власного пильного ока досвідченого педагога із систематичних навичок фонетики, морфології, синтакси, елементарно вже відомих нам із середньої школи».

Ставлення до іноземних мов починає змінюватися з другої половини 20-х років у зв'язку з початком індустріалізації країни, налагодженням економічних зв'язків із зарубіжжям, виникненням потреби у вивченні світових досягнень у галузях науки і техніки. Необхідність опанування імпортованим обладнанням, технологіями, потреба в ознайомленні з технічною літературою актуалізувала вивчення майбутніми фахівцями іноземних мов.

Від 1926/1927 н. р. дисципліну «Іноземна мова» введено в навчальні програми всіх вишів України як обов'язкову.

У 1927 р. в СРСР розгорнулася пропагандистська кампанія «Чужі мови до нас». Наркомпрос УРСР виголосив гасло: «Більше уваги іноземним мовам!». Започатковано навчальні журнали «Der neue Weg» та «Our Way».

Важливе значення для активізації вивчення іноземних мов мала постанова НКО УСРР «Про викладання іноземних мов у вишах» від 29 серпня 1928 р., у якій, зокрема, зазначалося, що «викладання цих мов стоїть на неприпустимо низькому рівні: студентство ставиться занадто формально до вивчення чужоземних мов, вважаючи їх зайвими для своєї кваліфікації». Тому НКО поставив перед вишами завдання негайно провести організаційні заходи щодо підвищення рівня викладання іноземних мов.

У постанові Колегії Наркомату освіти УСРР від 29 серпня 1928 р. зазначалося, що на викладання іноземних мов у вишах не зверталось потрібної уваги, а студентство ставилося

формально до вивчення іноземних мов, вважаючи їх зайвими для своєї кваліфікації. Адміністрації інституцій педагогічної освіти виявили байдужість до цього аспекту, сприймаючи опанування мовами як другорядну справу. Викладачі цих мов фактично з тим примирилися. Постанова задокументувала вимогу вжити найрішучіших заходів щодо серйозного поліпшення іншомовної освіти.

Укрпрофосвіта запропонувала правлінням вишів, по-перше, подбати про рівень кваліфікації викладачів іноземних мов, увести обов'язкове вивчення іноземної мови; по-друге, встановити для кожного 1-го, 2-го курсу певний обсяг знань з іноземної мови, без зарахування яких не можна переводити студента на вищий курс; по-третє, викладачам іноземних мов і відповідним предметним комісіям вишів подбати про програми і методики, що гарантували б максимальну ефективність.

У 1929 р. з'явилися постанови про посилення уваги до вивчення іноземних мов у технікумах і вишах. Пленуми ЦК ВКП(б) 1928 і 1929 рр. вимагали у ході підготовки кадрів посилити іншомовний складник навчальних планів. У результаті всіх цих заходів викристалізувався єдиний підхід до навчання іноземної мови як дисципліни загальноосвітнього значення.

На початок 30-х рр. ХХ ст. троє інститутських «іноземців» – **В. І. Гуссова, Е. Я. Штеккер, О. І. Чуругіна** – належали до кафедри мовознавства, якою керував **Віктор Макарович Гуссов**, відомий учений, автор «Підручника синтаксису російської мови (у сув'язі з морфологією) для середніх навчальних закладів» (1915), низки фундаментальних розвідок з історії західноєвропейської та російської літератур.



В. М. Гуссов

У складі цього підрозділу, в умовах репресій і політичних переслідувань на словесному відділенні Полтавського ІНО, potwierдили високий гатунок викладання доц. **Волинський І. А.**, викладачі: **В. І. Гуссова, А. І. Сичова, О. І. Чуругіна, Е. Я. Штеккер**. Примітно, що від 1935 року в інституті, крім традиційних європейських, викладалася ще й мова есперанто (**В. Х. Клименко**).

Провідними методами навчання були словесні, наочні та практичні, як-от: читання з подальшим конспектуванням, заучування текстів іноземними мовами, переклад текстів. До списків рекомендованої літератури з гуманітарних дисциплін додано іншомовні видання, реферування яких стало обов'язковим для студентів.

Викладачі іноземних мов надавали консультації щодо використання студентами іноземної фахової літератури при написанні рефератів і кваліфікаційних робіт. В. М. Гуссов тримав таку роботу в полі своєї уваги. Раз у раз питання про стан вивчення іноземних мов заслуховували на засіданнях кафедри.

На виконання урядових постанов організовано гуртки для вивчення іноземних мов. Гуртківці започаткували традицію підготовки виховних заходів іноземними мовами, які позитивно вплинули на формування ціннісного ставлення до іноземних мов як джерела науково-технічного прогресу, випускали стіннівки з нагоди святкових дат.

У 1936 р. в інституті з'явилася кафедра російської та іноземної мов. Словосполучення «іноземна мова» вперше в історії вишу увійшло до назви структурного підрозділу, який очолив **Михайло Власович Судейкін**, кандидат філологічних наук, доцент, дослідник граматики та мови художніх творів.

За три роки цю кафедру знову реорганізували, бо в 1938/1939 н. р., всесоюзний комітет у справах вищої школи збільшив обсяг дисципліни «Іноземна мова» до 250–300 год. Крім того, для IV–V-х курсів додатково відвели ще 50 год. на вдосконалення іношомовних навичок. На факультативних заняттях студентів зобов'язували читати і перекладати іноземну літературу за спеціальністю.

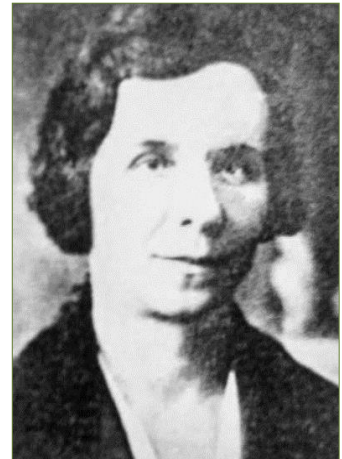
Іношомовний вишкіл проходив від першого по випускний курс. Було введено вступний іспит на всі педагогічні спеціальності та державний іспит з іноземної мови. Природно, що в тих умовах назріла потреба у створенні окремої кафедри.

Історія кафедри іноземних мов у статусі самостійного підрозділу інституту розпочалася 31 травня 1939 року. З легкої руки котрогось із тогочасних гострословів прижилася неформальна, дотепер загальноновживана назва: **КІМ**.

Адміністрація вишу не одразу визначилася з кандидатурою орудника: навесні керував сумісник – М. В. Судейкін, а з 01.09.1939 – **Оттоліна-Адель Іванівна Сичова** – ерудований педагог-поліглот. Вона народилася 1873 р. в м. Тула в родині ліфляндського громадянина німецького походження. Батьки перебралися до Харкова, де в 1897 році А. І. Сичова закінчила восьмикласну німецьку гімназію, після якої помандрувала до Німеччини вдосконалювати знання мов. Випускниця Вищих курсів іноземних мов (німецької, англійської, французької) при Марбурзькому університеті (м. Кассель, м. Гессен-Нассау, м. Марбург, Німеччина) 1900 року переїздить до Полтави у зв'язку із заміжжям. Від 1901 р. по 1920 р. вчителювала в жіночій гімназії В. Ашхарумової. Від 1904 по 1917 р. поєднувала посади вчителя й викладача-сумісника іноземних мов у Приватному комерційному семикласному училищі О. Байера. Протягом 1922–1932 рр. А. І. Сичова викладає німецьку й англійську мови в Полтавському індустріальному технікумі, від 1934 р. – на Вищих педагогічних курсах при Полтавському педагогічному інституті. За рік стає штатним викладачем цього вишу. У 1937/1938 н. р. А. І. Сичова очолила секцію іноземних мов кафедри російської та іноземної мов ПДП. Закінчила чотирирічну фонетичну школу Дослідного інституту Ленінградського університету та дворічні курси Московського державного інституту іноземних мов (1939). Відчувши моральний остракізм у колективі, 27 листопада 1940 р., Адель Іванівна пише заяву про звільнення з посади «зادля користі справи». Окупацію 67-літній жінці довелося пережити в Полтаві, оскільки в той час доглядала за тяжкохворою родичкою. 29.10.1943 р. звільнену відновили на посаді старшого викладача кафедри іноземних мов, однак національність і безпартійність у поєднанні із невиконанням розпорядження про евакуацію стали фатальними. Після арешту 12.02.1944 р. «ворог народу» А. І. Сичова, віддавши 40 років життя педагогічній ниві, сповна відчула на собі нещадну лють сталінщини до так званих *volksdeutsche* (етнічних німців): Особливою нарадою при НКВС СРСР 6.05.1944 р. за статтею 54-1 «а» КК УРСР засуджена до 5 років заслання у Новосибірську обл. Реабілітована 1989 р. (помертно) як жертва політичних репресій.

Разом з А. І. Сичовою високопрофесійним викладацьким авангардом довоєнного періоду виступили **К. В. Волощук**, **В. Є. Чорбінська**, **О. І. Чуругіна**. Усі – в минулому гімназистки, які відшліфували свої знання в Німеччині, Франції, Британії, і в подальшій діяльності намагались орієнтуватися на прогресивні методики мовної освіти. Раз у раз допомагав розв'язувати проблемні ситуації виховання і комунікації багатий педагогічний досвід **М. Р. Баканової**, **Л. П. Леонтовської**, **В. А. Ткаченко**, **Е. Я. Штеккер**.

1943 року в інституті відновився навчальний процес, переваний фашистською окупацією Полтави навчальний процес. А. І. Сичову змінила на посту керівника КІМу **Ольга Іванівна Чуругіна**.



О. І. Чуругіна

Потерпаючи від холоду і розрухи, хронічної втоми, нестачі підручників (на 244 студентів їх мали лише 13), викладачі **О. К. Бєлікова, В. Ф. Вєрезомська, К. В. Волощук, В. А. Ткаченко, Н. К. Цигунова** заходили в нетоплені аудиторії, аби, привітавшись до обпалених війною першокурсників, будити їхню зацікавленість до іноземних мов. Майбутні вчителі студіювали військову термінологію, інтерпретували повідомлення радянського Інформбюро, читали й перекладали тексти, виконували граматичні вправи, готували політінформації іноземними мовами, відвідували засідання мовних гуртків. При цьому в перші повоєнні роки ставлення багатьох студентів до німецької мови було різко негативним, тож доводилося задіювати весь арсенал психологічного впливу, переконуючи вчорашніх бійців, медсестер, скривджених окупантами й осиротілих дівчат і юнаків, що німецьку мову й культуру не можна ототожнювати із злочинними не найкращої частини їх носіїв.

У повоєнні роки на кафедрі з'явилися перші технологічні засоби запису та відтворення звуку та проекції зображення.

Крім традиційних посадових обов'язків, О. І. Чуругіна з колегами регулярно читали лекції містянам, військовослужбовцям, колгоспникам Полтавського району.

Активна, відповідальна, безкомпромісна до «буржуазно-націоналістичного елементу» О. І. Чуругіна тримала управлінські важелі до 1962 р. Під її недремним оком в умовах ідеологічних утисків 50-х рр. викладачі **В. П. Фесенко, А. М. Хабад, В. А. Ткаченко, Л. Д. Цвік, І. В. Бондаренко, В. П. Валусь** занурювалися в навчальну, наукову та виховну роботу, консультували вчителів області, в поті чола відновлювали знищену матеріальну базу, освоювали технології програмованого навчання, застосування аудіовізуальних засобів та ТЗН, організовували науково-практичні конференції, вечори іноземної мови, заохочували студентів випускати стіннівки трьома мовами (німецькою, французькою, англійською).

Кафедра всіляко допомагала школам: **В. А. Ткаченко, Н. К. Цигунова, О. І. Чуругіна** написали підручник для сьомого класу середньої школи, уклали збірку ідіоматичних і фразеологічних висловів, розробили низку методичних рекомендацій.

Період 50-х рр. ХХ ст. прикметний поживанням інтересу держави до технічного оснащення навчального процесу закладів професійної підготовки вчителя. Міністерство освіти УРСР наказом № 68 від 17.02.1950 р. затвердило «Перелік навчального устаткування кабінетів іноземних мов при педагогічних інститутах УРСР», а саме: комплекти таблиць синтаксичних, морфологічних і фонетичних з англійської, німецької та французької мов; комплекти підручників з іноземних мов для вишів; комплекти підручників з іноземних мов для середньої школи; примірники всіх видань художньої літератури, що видається в СРСР іноземними мовами; примірники всіх видань методичної літератури з іноземних мов; магнітофон; патефон; комплекти навчальних лінгвістичних пластинок з текстами англійською, німецькою, французькою мовами.

На початку 1951 р. кафедра іноземних мов Полтавського педагогічного отримала повний комплект обладнання для довгоочікуваного кабінету. Того ж року у штатному розписі з'явилася посада лаборанта.

У протоколах засідань кафедри за 1951/1952 н. р. відзначається, що сучасне технічне оснащення навчального процесу позитивно позначилося на якісних показниках успішності, дозволило створити умови для творчого пізнання студентами навчального матеріалу, візноманітнити форми навчальної діяльності на заняттях.

Від 1950-х рр. набув доктринального значення цикл статей Сталіна з питань мовознавства і «керівна та спрямовувальна сила» підпорядковувала навчальний процес у вишах сталінському вченню про мову. Ідеологічну проблематику підняли на «вищий щабель актуалізації», що призвело до засилля таких форм аудиторної і самостійної роботи, як заучування біографій вождів, переклад уривків із творів класиків марксизму-ленінізму, переказ пропагандистських газетних передовиць тощо. Пріоритетними темами визначалися, наприклад, такі: «Мови і ленінізм», «Як К. Маркс, Ф. Енгельс і В. Ленін вивчали іноземні мови», «Як наш геніальний вождь писав свої шкільні твори», «Як дорогий товариш Й. В. Сталін вивчив іноземну мову» тощо. Дисципліна «Іноземна мова», як і всі інші, по суті, перетворювалася на інструмент агресивного впливу на свідомість молоді.

Урядова постанова «Про поліпшення вивчення іноземних мов» (27.05.1961 р.) зацентувала проголосила основною метою навчання іноземних мов прищеплення практичних умінь і навичок усного мовлення і безперекладного читання. «...Знання іноземних мов фахівцями різних галузей..., – зазначалося в документі, – має велике значення для розвитку міжнародних зв'язків і взаємного обміну культурними та науково-технічними досягненнями».

Упродовж 60–70-х рр. КІМ заявив про себе науковими здобутками й новаторськими устремліннями завідувача, кандидата філологічних наук, доцента **Вілена Вікторовича Белого**, творчим стилем **В. П. Андерш, І. Т. Бабица, В. П. Валусьва, Я. Г. Вовка, Н. Д. Волкової, Т. Д. Ганич, М. О. Дейнеко, А. Ф. Дзюбенка, Р. І. Дмитренко, В. М. Котельчук, В. М. Костенка, В. Х. Клименко, Г. М. Кудрявцевої, О. С. Кузнєцової, Т. Г. Линник, К. Ф. Халімонової, А. В. Хихлі, В. І. Шепелевої** та інших.

Примітно, що студенти ПДПІ імені В. Г. Короленка вивчали дисципліну «Іноземна мова» з першого по останній курс, а випускники всіх факультетів або складали державний іспит, або захищали дипломні роботи з фаху англійською, німецькою, французькою мовами у присутності представників кафедри іноземних мов.

Відчутно поліпшилась і технічна оснащеність навчального процесу. 1963 р. на кафедрі створено фонокабінет, обладнаний 20 кабінками користувача, оснащеними магнітофонами.

Підрозділ отримав якісні засоби статичної проекції, звукозаписувальну й звуковідтворювальну апаратуру, кіно- та діапроекційний апарати. Популярним засобом навчання іноземних мов й автентичним джерелом інформації були кінохрестоматії – змонтовані фрагменти із зарубіжних художніх кінострічок, які випускала у світ Центральна кінолабораторія «Вузфільм». Кінохрестоматії для вивчення англійської, німецької, французької та іспанської мов візуалізували ту чи ту комунікативну ситуацію, дозволяли студентам сприймати на слух усне мовлення носіїв, мотивували репродукування почутого.

Широке застосування ТЗН у навчальному процесі візноманітнило форми аудиторної та самостійної роботи, сприяло методичному самовдосконаленню викладацького складу,

тому цей аспект кафедрального досвіду дістав схвалення, підтримку і захопив новизною й ефективністю нового завідувача.

Від 1962 року кафедрю очолив **Вілен Вікторович Бєлий** (22.05.1925, м. Ленінград) – учений-лінгвіст, доктор філологічних наук (1984), професор (1986), поліглот, поет, завідувач кафедри іноземних мов Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1962–1966 і 1968–1974).

Вілен Вікторович – постать, без перебільшення, унікальна: снайпер-герой Другої світової війни, автор монографії “Profiles of Rafinesco” (2003), понад 200 наукових статей із методології лінгвістики, дескриптивної лінгвістики, історії американської лінгвістичної думки та кількох збірок поезій.

Повернувшись із фронтового госпіталю після важкого поранення, що призвело до ампутації ноги (1946), був слюсарем, майстром контролю на Київському заводі газової апаратури, навчавсь у вечірній школі. 1951 року закінчив екстерном факультет романо-германської філології Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. Працював учителем англійської мови, асистентом, старшим викладачем у Київському сільськогосподарському інституті (1951–1957 рр.), завідувачем кафедри іноземних мов у Мордовському державному університеті (м. Саранськ, РФ) (1958–1962) й у Вінницькому політехнічному університеті (1974–1999).



В. В. Бєлий

1982 року захистив докторську дисертацію на тему «Філософські і методологічні основи американської дескриптивної лінгвістики» в Інституті Мовознавства АН СРСР.

Від 1962 р. по 1974 р. завідував кафедрою іноземних мов ПДП імені В. Г. Короленка. Поборник технологій навчання мови на комунікативній основі зніціював створення фонолабораторії, навчальних посібників і методичних рекомендацій для студентів.

Нині 93-літній професор мешкає в м. Арад (Ізраїль), куди виїхав із родиною 1999 р. Вільно володіє українською, англійською, івритом, російською, німецькою, французькою, болгарською, італійською, іспанською, шведською, латинською, іншими європейськими мовами, розмовляє японською, бере участь у міжнародних наукових форумах, працює над трьома монографіями, пише нові й нові вірші.

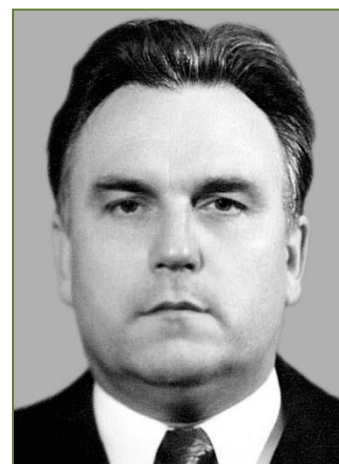
Урядова постанова «Про поліпшення вивчення іноземних мов» (27.05.1961 р.) зацентрувала увагу на необхідності концептуальних змін у царині іншомовної освіти, проголосивши основною метою навчання іноземних мов прищеплення практичних умінь і навичок усного мовлення і безперекладного читання. «...Знання іноземних мов фахівцями різних галузей..., а також широкими колами трудящих нашої країни, – зазначалося в документі, – має велике значення для розвитку міжнародних зв’язків і взаємного обміну культурними та науково-технічними досягненнями».

Аналіз протоколів засідань кафедри 60-х рр. XX ст. пересвідчує в тому, що викладачі неодноразово обговорювали такі аспекти оновлених навчальних програм, як розмовні теми, що безпосередньо стосувалися життєдіяльності студента, лінгвокраїнознавчих фактів, історичних подій, біографій та спадщини видатних зарубіжних учених, письменників, художників. Предметом зацікавлення були структурні зміни, зокрема, скорочення обсягу граматичного матеріалу, виокремлення основних структурних типів речень як мовних зразків тощо. Однак методологічний вектор висвітлення переваг соціалістичного ладу над капіталістичним часто призводив до спотворення студентських уявлень про іншу країну.

У цьому контексті вкрай важливими як для студентів, так і для викладачів іноземних мов інституту був особистий досвід **І. Т. Бабича**, яким старший викладач щедро ділився на заняттях, на засіданнях кафедри, у процесі підготовки та проведення позанавчальних заходів. Зрозуміло, що Іван Трохимович публічно не висловлював жодних антирадянських суджень, однак спілкування із «справжнім французом» як таке, слугувало своєрідним антидотом на якусь частину пропагандистських постулатів.

Колега і соратник В. В. Белого **Іван Трохимович Бабич** (02.07.1929, м. Осер, Франція – 04.06.1993, м. Полтава) – філолог, педагог, перекладач, член Спілки письменників СРСР, член Спілки письменників України, поліглот. Він народився в сім'ї заробітчан українського походження. Батько, Трохим Іванович Бабич, походив із родини сільського священика. 1924 року голод і скрута приневолили його помандрувати з Рівненщини до Німеччини, звідки потрапив до Парижа. Узяв шлюб (1928) із громадянкою Франції Марією Федорівною Бублінською-Лежєс. Їхній первісток Жан відмінно закінчив приватну початкову школу в Парижі, музичну школу, коледж у містечку Жуаньї, склав екстерном іспити на ступінь бакалавра природничих наук в Університеті Бургундії (м. Діжон). Влітку 1947 р., аби вберегти двох синів від участі в алжирській війні, батьки повернулися в Україну й оселилися в м. Карлівка Полтавської обл.

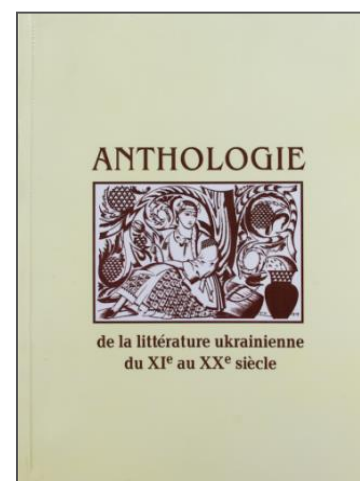
Юнак розпочав трудову діяльність учнем токаря Жовтневого цукрозаводу (1947), електриком (1948) на Карлівському цукрозаводі, завзято навчався у вечірній школі, мріючи про гуманітарну вищу освіту. Закінчив із відзнакою Харківський педагогічний інститут іноземних мов імені Н. К. Крупської (1960), Вищі педагогічні курси з підготовки викладачів іноземних мов при Московському державному педагогічному університеті імені В. І. Леніна (1964). Викладав німецьку мову в школах с. Сенчі та с. Ждани Карлівського району (1953–1953), у Карлівській середній школі № 3 (1953–1962). Від 1964 р. до 1989 р. працював старшим викладачем кафедри іноземних мов Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, в. о. завідувача цієї кафедри (1966–1968). Досліджував проблеми теорії перекладу, мови і стилю художніх творів, методики викладання французької мови у вищій школі.



І. Т. Бабич

І. Т. Бабич вів просвітницьку роботу, співпрацював із Державним спеціалізованим видавництвом художньої літератури «Дніпро», часописом «Усесвіт», був провідним перекладачем об'єднання «Зовнішторгвидав». Крім рідної французької, володів сімома європейськими мовами.

Іван Трохимович переклав французькою твори українських письменників Р. А. Братуня, Я. О. Галана, Є. П. Гуцала, Остапа Вишні, Ірини Вільде, Н. Л. Забіли, П. А. Загребельного, В. С. Земляка, Ю. П. Дольд-Михайлика, А. В. Головка, О. Т. Гончара, Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, М. П. Стельмаха, І. Я. Франка, Мирослава Ірчана, І. К. Микитенка, Ю. М. Мушкетика, П. Й. Панча, О. А. Слісаренка, Ю. К. Смолича, Б. І. Сушинського, Ю. М. Щербака й інших українських



письменників. «Він відкривав Україну світові», – так оцінив його літературну спадщину крайовий поет В. С. Мирний.

Переклади І. Т. Бабича ввійшли до франкомовної Антології української літератури від XI до XX століть (“Anthologie de la littérature ukrainienne du XI au XX siècle”), що 2004 року за сприяння ЮНЕСКО побачила світ у Парижі й Києві.

Подвижницька праця Івана Трохимовича в літературній і педагогічній сферах – узірець високої любові до французької й української мов, а його перекладацький доробок – значущий внесок у скарбницю української школи художнього перекладу.

Добру славу залишив по собі завідувач кафедри іноземних мов від 1974 до 1978 рр., старший викладач **Анатолій Федорович Дзюбенко**. Ті, хто його знали, тепло згадують справжнього педагога-гуманіста, життєрадісного, завжди чемного і привітного заступника декана філологічного факультету.

Сумлінно й неухильно вберігав репутацію колективу чільник кафедри іноземних мов від 1979 до 1994 р. **Степан Іванович Алексєєнко**, кандидат філологічних наук, доцент, випускник Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1964), Київського державного педагогічного інституту іноземних мов (1969), дослідник проблеми освоєння іншомовних слів у східнослов'янських мовах, автор публікацій в обласних газетах, нестямно залюблений у край свого дитинства – Чернігівщину.

У зазначений період чимало викладачів дістали можливість пройти стажування в зарубіжних вишах Великобританії, Німеччини, Франції, США, вдосконалити знання на дворічних Вищих педагогічних курсах іноземних мов у Києві. Кафедра поповнилася когортою енергійних, ініціативних дослідників: **Л. Б. Алефіренко, Н. Г. Вишня, Л. В. Данилюк, В. В. Кононенко, С. Д. Щербина** захистили кандидатські дисертації, здобули звання доцентів. Їхні наукові звершення стали тією висхідною основою, що надалі забезпечила колективний поступ.



С. А. Алексєєнко

Пам'ятною історичною датою слушно вважати 1983-й – рік, коли інститут розпочав підготовку майбутніх учителів іноземних мов (англійської, а згодом і німецької). Піонерами викладання англійської як мови майбутнього фаху стали наставники-ентузіасти, поборники педагогіки співробітництва, блискучі науковці **Л. Б. Алефіренко** і **Л. В. Данилюк**.

Група іноземного відділення Р-17 (куратор Л. Б. Алефіренко) за результатами першої ж сесії 1983 р. визнана кращою в інституті й не поступалася високим званням упродовж чотирьох років. Майже всі студентки були членами КІДу – клубу інтернаціональної дружби, яким керувала Л. В. Данилюк, брали участь у художній самодіяльності, міжнародних студентських наукових конференціях, організовували виховні заходи англійською. Випускниці першої групи «іноземців» 1988 р. Лариса Король та Лідія Черчата розпочали свою трудову діяльність викладачами інституту.

До роботи на іноземному відділенні долучились інші колеги з високим рівнем підготовки, працелюбності й організованості – доценти: **Кононенко В. В., Щербина С. Д.**; старші викладачі: **В. М. Котельчук, Н. О. Шахова, І. Г. Губіна, Т. М. Щевлюкова, О. Г. Данилюк**.

Студентів нефілологічних спеціальностей полонила краса педагогічної дії **В. П. Андерш**, **І. Т. Бабича**, **Д. Г. Білоконя**, **Н. Д. Волкової**, **Н. Г. Вишні**, **В. І. Герасимчук**, **Р. В. Глушенко**, **А. Ф. Дзюбенка**, **Р. І. Дмитренко**, **В. М. Костенка**, **Г. М. Кудрявцевої**, **В. О. Лапочки**, **І. І. Перець**, **А. І. Щербаня**.



Від 1975 р. по 1991 р. в інституті успішно працював Клуб інтернаціональної дружби «Сузір'я рівних» (керівник – доц. Данилюк Л. В.). На фото: учасники КІДу на чолі з Л. В. Данилюк під час зустрічі з професором із Канади Ганною Польовою (у центрі).

Дійову допомогу майбутнім учителям у поглибленні знань, розширенні світогляду, набуття необхідних навичок надавав факультет громадських професій, створений 1968 р. Деканом цього факультету була ст. викл. **Волкова Н. Д.** Під керівництвом інтелігентної та врівноваженої Ніни Дмитрівни студенти оволодівали професіями лекторів, керівників художньої самодіяльності, інструкторів фізичної культури тощо.

Із метою активізації пізнавальної діяльності студентів практикували спецкурси і спецсемінари, для проведення яких часто запрошували відомих учених з інших вишів. Приміром, і студентів, і колег зачарувала енциклопедійністю знань та рівнем володіння англійською мовою професор **О. П. Воробйова**, знаменитий фахівець у галузі германістики.



Н. Д. Волкова

Кафедра виступила організатором низки факультативів для студентів нефілологічних спеціальностей, когнітивних студій вивчення художнього тексту.

Багато років вірою і правдою служили кафедральній родині старші лаборанти **В. А. Тимчук** і **М. І. Прядун**. Валентина Андріанівна вирізнялася невдаваним пієтетом до кафедральної бібліотеки, котра налічувала кілька тисяч іншомовних художніх творів,

словників, довідників, посібників, науково-методичних часописів. Микола Іванович дбав про кафедральне господарство – лагодив технічне обладнання, меблі, опікувався фонотекою.

У 1995 естафету попередніх управлінців прийняла доц. **Вишня Н. Г.**, обіймаючи посаду завідувача кафедри іноземних мов до реорганізації підрозділу в 2010 р. і п'ять наступних років.

Наприкінці 90-х, як засвідчує «Звіт про роботу кафедри іноземних мов Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка в 1998/1999 н. р.», кафедра викладала англійську, німецьку, французьку, іспанську мови як



*Завідувачі-ветерани кафедри іноземних мов.
Зліва направо: С. І. Алексеєнко, Н. І. Вишня, А. Ф. Дзюбенко*

обов'язкову дисципліну на I–III курсах усіх факультетів, латинську мову на природничому, історичному та частково на філологічному факультеті (доц. Вишня Н. Г.), а також дисципліни «Практичний курс іноземної мови», «Методика викладання англійської мови» та «Теорія та практика перекладу» на українському відділенні філологічного факультету та на психолого-педагогічному. Згодом до академічно потужного практичного курсу іноземної мови додалася низка теоретичних дисциплін для спеціальності «Інформатика та англійська мова і зарубіжна література», яку опановували студенти фізмату.

Штатні можливості КІМу сягнули апогею. Різновіковий колектив наприкінці ХХ ст. складали доценти: **С. І. Алексеєнко, Л. Б. Алефіренко, Ю. В. Бардакова, Л. В. Данилюк, О. Г. Данилюк, В. В. Кононенко, С. Д. Щербина**; старші викладачі: **Л. В. Глобіна, Н. О. Грінченко, В. М. Дузенко, Л. Л. Король, О. В. Клінковська, І. С. Клотц, Т. І. Коновалова, В. Г. Костенко, Н. Г. Кравцова, Н. А. Кришталь, М. С. Купар, В. О. Лапочка, Я. С. Маркович, К. І. Мізін, В. М. Назаренко, І. В. Смуглій, Г. С. Сосой, І. М. Тимінська, Н. В. Цехановська, Л. М. Черчата**; викладачі **В. М. Артюх, Є. Є. Гончарова, Ю. В. Маляренко, Л. К. Кирилюк, О. О. Сіденко, Л. В. Станіславська, О. Ф. Піскова, Г. М. Петренко, В. І. Пушкар, Т. Л. Романенко, О. М. Таран, С. І. Терехова, Т. П. Тягун, В. О. Черненко, Т. В. Чеснакова, О. М. Шевченко, М. О. Шиловська, Л. О. Шумська, В. О. Яблунівська** й інші, впевнено тримав руку на пульсі новітніх методик і технологій іншомовної освіти. Відповідально виконували свої професійні обов'язки старші лаборанти **Прядун М. І., Шевченко О. М., Цюрюпа Н. С.**

Кафедра підтримувала зв'язки з освітніми установами міста й області. Доц. Алексеєнко С. І. читав лекції на курсах підвищення кваліфікації вчителів німецької мови. Доц. Алексеєнко С. І., викл. Кришталь Н. А., ст. викл. Дузенко В. М. – члени журі обласного етапу всеукраїнської олімпіади з іноземної мови; викладачі Король Л. Л., Кришталь Н. А., ст. викл. Дузенко В. М. неодноразово брали участь у проведенні конкурсу поліглотів в Обласному національному ліцеї № 1 (м. Полтава); доц. Вишня Н. Г. працювала консультантом у Козельщинській середній школі.

На кафедрі працювало 2 лінгафонних кабінети та фонолабораторія. Їхнє обладнання, що застосовувалось у навчальному процесі не один десяток років, потребувало оновлення, проте методичний ресурс кафедри поповнився відеотекою.

Колектив кафедри іноземних мов став надійною першоосною, що виформувала два



Група викладачів кафедри іноземних мов. Зліва направо сидять:

*ст. викл. Дузенко В. М.,
викл. Мізін К. І.,
ст. лаборант Прядун М. І.;
стоять:*

*викл. Назаренко В. М.,
ст. лаборант Цюрюпа Н. С.,
викл. Смуглій І. І.,
викл. Король Л. Л.,
викл. Кришталь Н. А.,
ст. викл. Лапочка В. О.,
ст. викл. Білоконь Д. Г.
(Фото 1993 р.)*

підрозділи для іноземного відділення філологічного факультету. Так, 1996 року з'явилася кафедра романо-германської філології, яку очолила досвідчений викладач і методист ст. викл. **Бардакова Ю. В.** Нова структурна одиниця забезпечила викладання англійської, німецької, французької, іспанської, латинської мов на іноземному відділенні філологічного факультету. На умовах сумісництва там тривалий час працювали доценти Н. Г. Вишня, С. І. Алексеєнко. КІМ опікувалась знаннями студентів нефілологічних спеціальностей усіх факультетів.

Першого березня 2001 р. від загальноуніверситетської кафедри іноземних мов відбрунькувалася кафедра англійської філології, першим завідувачем якої стала доцент **Алефіренко Л. Б.**

Кафедра іноземних мов стала меншою за своїм кадровим складом, проте впевнено нарощувала якісний потенціал. Поміж вагомих здобутків вирізнямо успішні захисти кандидатських дисертацій (**Л. Л. Король**, 2007 р., **Н. В. Петрушова**, 2009 р., **О. М. Шевченко**, 2011 р.); членство доц. **Вишні Н. Г.** у науковій групі "Fraseologia y Paremiologia Universidad Complutense de Madrid", участь у міжнародній програмі «Європейський пареміологічний мінімум. Іспанський пареміологічний мінімум» (2005–2008 рр.), підготовку низки вагомих наукових публікацій у вітчизняних та зарубіжних виданнях, укладання навчальних посібників для студентів денної і заочної форм навчання тощо.

На кафедрі започаткували щорічні студентські читання «Кроки в науку», відкрили кімнату-музей І. Т. Баби́ча, у 2001–2007 рр. видавали науково-інформаційний часопис «Євробюлетень» (ISBN 172799-86), збірку наукових праць «Іноземні мови у вищих навчальних закладах».



Стоять (зліва направо): ст. викл. Купар М. С., викл. Шевченко О. М., ст. викл. Кришталь Н. А., ст. викл. Цехановська (Петрушова) Н. В., викл. Чеснакова Т. В., ст. викл. Черчата Л. М., викл. Шиловська М. О.; сидять: доц. Король Л. Л., доц. Алексеєнко С. І., доц. Вишня Н. Г. (завідувач кафедри), ст. викл. Тимінська І. М., викл. Піскова О. Ф.

Зменшення обсягу дисципліни «Іноземна мова» призвело до скорочення кількості штатних викладачів, однак у 2010 р. негативні наслідки цього процесу дещо згладила реорганізація кафедри іноземних мов, до складу якої влилися викладачі мовознавчих дисциплін.

Мовознавче крило сучасної кафедри загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов не один десяток років забезпечувало високий рівень підготовки вчителів-словесників, які нині викладають в Україні, Казахстані, Узбекистані, Росії, Болгарії, Німеччині, Польщі, Словаччині, Чехії, Сербії, тож його історія вкорінена в Полтавському вчительському інституті, викладання в якому, як відомо, велося російською. Одним із восьми перших педагогів, що працювали в інституті, був викладач російської мови **Ф. К. Лисогорський**.

У 20-х рр. ХХ ст. в Полтавському інституті народної освіти діяли кафедри порівняльного мовознавства та класичної філології. Серед викладачів того часу – мовознавці **П. Г. Ріттер**, **О. І. Прийма** й інші.

Точну дату заснування кафедри російської мови встановити не вдалося. Відомо, що на початку 1929/30 навчального року в Полтавському ІНО була кафедра мовознавства, яка забезпечувала підготовку студентів історико-філологічного відділення. У тридцяті роки російську викладав професор **Б. Д. Рабинович**, про якого з вдячністю згадував В. О. Сухомлинський.

У повоєнні роки однойменну кафедру 1945–1946 рр. очолював **І. П. Ковальський**.

Із середини 1950-х до кінця 1960-х років підготовка фахівців на факультеті здійснювалась за такими спеціальностями, як «російська мова, література та історія», «російська мова, література, музика і співи», але вже із середини 1960-х років набір студентів знову проводиться за моноспеціальностями. Пізніше діапазон спеціальностей розширюється й збагачується: вчитель російської мови і світової літератури; учитель російської мови, світової літератури і практичний психолог в системі народної освіти; вчитель російської мови й літератури та іноземної мови, англійська, російська мови і зарубіжна література.



Викладачі кафедри загального та російського мовознавства у студентському кафе «Ворсклянка». Зліва направо: ст. викл. Ібраєва Г. З., ст. викл. Карагоднікова Л. І., завідувач кафедри доц. Безобразова Л. Л., викл. Матяшова К. В., доц. Лебеденко С. О.

Від 1966 року на російському відділенні філологічного факультету навчалися студенти з Узбекистану, а від 1971 – із Казахстану. До початку вісімдесятих у стінах вишу було підготовлено 280 учителів для цих союзних республік.

Протягом другої половини ХХ століття кафедрою керували яскраві особистості. **Володимир Якимович Савельєв** (25.07.1908, м. Скопін Рязанської губернії – 26.05.1968, м. Полтава) – учений-мовознавець, кандидат філологічних наук, глибокий науковець, фахівець з історичного синтаксису, палеославістики, лінгвопоетики, поет, поліглот.

Він походив із родини міщанина. 1932 р. закінчив факультет мови і літератури І-го Московського педагогічного інституту, набувши фаху викладача російської мови та літератури в навчальних закладах типу середньої школи, робітфаку, технікумів та ФНЗ. Паралельно з навчанням у виші закінчив курси для вчителів-висуванців з літератури і в цей же час був зарахований викладачем зазначених курсів із дисципліни «Історія російської літератури епохи промислового капіталізму».

Протягом 1932–1933 рр. викладав російську літературу в Московському державному педагогічному інституті та російську мову на факультеті особливого призначення при державному електромашинобудівному інституті. Успішна інститутська кар'єра в Москві раптово перервалася. Від серпня 1933 р. по лютий 1938 р. він працював учителем-мовником дослідної педагогічної станції Наркомпросу РРФСР, надалі перейменованої в Хатунську середню школу. Від 1939 р. – в Полтавському педагогічному інституті. Від 1939 р. по 1941 р. – викладач, від 1947 р. по 1967 р. – завідувач кафедри російської мови. 27 червня 1956 року захистив у МДП імені В. І. Леніна кандидатську дисертацію на тему «Спостереження над структурою та стилістичними функціями складного речення в публіцистичних творах В. Г. Короленка».

Володів російською, українською, чеською, болгарською, німецькою мовами. Мав глибокі знання зі світової літератури. Публікував наукові розвідки про мову художніх творів Максима Горького, М. В. Гоголя та В. Г. Короленка.

За свідчення доньки вченого, Л. В. Савельєвої, її батько приятелював із поетом В. В. Маяковським.

Доц. Безобразова Л. Л., яка захоплювалася яскравою постаттю улюбленого викладача, описала його так: «Зовні, особливо в профіль, він мені завжди нагадував Данте, – як я собі його уявляла: довге сиве хвилясте волосся, як тоді мало хто носив, довгий ніс, висунута

вперед нижня щелепа, великі сіро-голубі очі, надзвичайно красива й виразна мова. ... непересічний лектор, цікавий оповідач, прекрасний педагог, який читав основні лінгвістичні курси (вступ до мовознавства, загальне мовознавство, методику викладання російської мови, сучасну російську літературну мову) і керував науковою роботою не тільки студентів, а й багатьох викладачів».



В. Я. Савельєв

Дмитро Іванович Ганич (13.10.1919, с. Татаринівка Сквирського р-ну Київської обл. – 29.03.1981, м. Полтава) – видатний учений-мовознавець, лексикограф, кандидат філологічних наук (1953), доцент (1961), завідувач кафедри російської мови Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка (1968–1979).

Походить із родини селянина-середняка. Закінчив філологічний факультет Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1941). У червні-липні 1945 р. – курсант Харківської інтендантської академії, закінчивши яку, служив начальником фінансової частини Південно-Західних Першого,

Другого і Третього Українських фронтів на території Австрії, Угорщини, Румунії, Чехословаччини.

Після Другої світової війни розпочав педагогічну діяльність: старший викладач Черкаського державного педагогічного інституту (1945–1947), старший викладач, а згодом завідувач кафедри російської мови Мелітопольського державного педагогічного інституту (1947–1955).

У 1953 році захистив кандидатську дисертацію на тему: «Модальні функції ввідних слів у сучасній російській мові» та продовжив викладацьку кар'єру: доцент кафедри російської мови Запорізького державного педагогічного інституту (1955–1963), завідувач кафедри російської мови Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького (1963–

1964), проректор з навчальної і наукової роботи (1964–1965), доцент кафедри російської мови (1965–1966) Запорізького державного педагогічного інституту, доцент кафедри російської мови Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка (1966–1968), завідувач кафедри російської мови (1968–1979) Полтавського державного педагогічного інституту імені В. Г. Короленка.

1958 року вийшли «Збірник диктантів для середньої школи» (Д. І. Ганич, І. С. Олійник), «Збірник диктантів з української мови», «Збірник диктантів з української мови для 5–8 класів» (Д. І. Ганич, Н. П. Москальова, І. С. Олійник), що витримав три видання. На замовлення Міністерства освіти УРСР учений розробив програму з російської мови для студентів педагогічних вишів (спеціальність «Українська мова і література»). За спогадами М. В. Нікончука, доцент Ганич аргументував методичну концепцію, відповідно до якої навчальний курс російської мови належало вибудовувати в узаємозв'язку з іншими лінгвістичними дисциплінами, передовсім з українською мовою.



Д. І. Ганич

У полтавський період життєдіяльності Дмитро Іванович написав розділи «Словотвір» та «Морфологія» популярного навчального посібника з російської мови для студентів педагогічних вишів (1978, співавтори: М. Я. Брицин, В. І. Кононенко), десятки наукових статей, у яких розкрив питання дериватології, граматики, словотвору, лексикографії.

Інша важлива грань мовознавчого хисту вченого – словникарство. Стали бестселерами, витримавши кілька видань, укладені у співавторстві з І. С. Олійником «Російсько-український словник», «Російсько-український і українсько-російський словник», «Словник лінгвістичних термінів». Зазначені лексикографічні праці мали схвальну оцінку в широких мовознавчих колах, полюбилися студентській молоді та школярам-старшокласникам.

1977 р. вчена рада ПДПІ імені В. Г. Короленка звернулася до Вищої атестаційної комісії СРСР із клопотанням про присудження Д. І. Ганичу вченого звання професора, яке московські чиновники від науки відхилили. Однак для тисяч студентів і колег Дмитро Іванович – учений-світоч, народний професор, чие ім'я назавжди вписано в аннали лінгвістичної науки.

На пошану незабутньої постаті Д. І. Ганича з 1993 р. в Полтавському педагогічному проводилися щорічні «Ганичівські наукові читання».

У 70-х – 90-х рр. кафедру вели за собою **Володимир Олександрович Горпинич** (1978–1982) – відомий учений-мовознавець, доктор філологічних наук, професор дослідник проблем словотвору, топонімії та антропонімії; **Микола Федорович Алефіренко** (1986–1991) доктор педагогічних наук, професор, видатний фразеолог і лінгвокультуролог, **Лариса Леонідівна Безобразова** (1982–1986, 1991–1999) – кандидат філологічних наук, доцент, талановитий морфолог і лінгвостиліст.

У різні роки на кафедрі працювали обдаровані вчені, нині відомі в Україні та за її межами професори: **Н. А. Борисенко, Н. Ф. Баландіна, З. О. Валюх, В. О. Горпинич, О. А. Колесников, А. А. Лучик, В. В. Лучик, М. М. Нестеров, М. В. Скаб, М. С. Скаб, І. І. Чумак-Жунь**; доценти: **С. І. Алексєєнко, Н. А. Вакуленко, М. П. Волочай, О. О. Григор'єва, К. В. Дегтярьова, В. М. Єрмак, Г. М. Козуб, Л. М. Корнєва, Л. В. Колесникова, Н. В. Котух, С. О. Лебеденко, Г. Т. Линник, А. В. Оголевець, Л. О. Сологуб, І. М. Сіднін, Н. І. Тарасова, М. В. Тимінський**, кожен із яких зробив дослідницький внесок у розвиток вітчизняної філологічної науки. Сумлінною працею торували стежки до студентських сердець старші викладачі: **М. І. Бойко, В. М. Будущева, Г. З. Ібраєва, Г. І. Каган, Л. І. Карагоднікова, М. В. Нецадіна, Г. Г. Сидорова**; асистенти: **І. Л. Гриценко, І. І. Кокова, І. В. Стельмах, О. В. Федоренко** й інші.





*Викладачі кафедри загального і слов'янського мовознавства та журналістики.
Зліва направо: асист. Кобзар О. І., доц. Дегтярьова К. В., доц. Лебеденко С. О., доц. Корнєва Л. М.,
асист. Болотнікова А. П.*

Якнайґрунтовніше на кафедрі російської мови досліджувалися такі царини, як фразеологія (проф. **Алефіренко М. Ф.**, доц. **Корнєва Л. М.**, доц. **Волочай М. П.**), словотвір (проф. **Горпинич В. О.**, проф. **Валюх З. О.**, доц. **Єрмак В. М.**), лінгвістичний аналіз тексту (доц. **Безобразова Л. Л.**, доц. **Оголевець А. В.**), ономастика (доц. **Лебеденко С. О.**), українсько-російська мовна інтерференція (доц. **Борисенко Н. А.**), методика викладання російської мови в навчальних закладах України (доц. **Сіднін І. М.**), що зреалізувалися не лише на сторінках викладацьких наукових досліджень, а й в рясних інтелектуальних ужинах студентської науки, перемогах у конкурсах, олімпіадах тощо.

Невтомні кафедрали провели низку всеукраїнських та міжнародних конференцій, науково вшановували видатних колег (Ганичевські читання, Савельєвські дні тощо), зробили свій підрозділ визнаним центром громадського життя, численних освітньо-культурних проєктів і виховних заходів.

Сьогодні тисячі учителів-словесників завдячують дипломами про вищу філологічну освіту інтелектові й майстерності своїх викладачів, які донесли до них сутність місії педагога, прищепили високі зразки інтелігентної поведінки, поваги до розмаїття культурних цінностей.

В діалозі з історією, насиченою то звиятною працею, славою відкриттів і корисних справ, то полиновою гіркотою кривд, негараздів, знівечених можливостей, поставала віра в педагогіку Добротворення, що навіть у найтемніших пластах минулого розвиднялася світлими образами правди.

Як, за хрестоматійним висловом Великого Каменяря, вчителем школа стоїть, так і кафедра вищого закладу освіти стоїть викладачем. Тому нетлінний скарб кафедри загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов – це її науково-педагогічний потенціал, який уособлює плеяда окрилених любов'ю до професії особистостей: кандидат педагогічних наук, доцент **Король Лариса Леонідівна** (завідувач кафедри від 2015 р.), кандидат філологічних наук, доцент **Корнєва Людмила Михайлівна**, кандидат філологічних наук, доцент **Петрушова Наталія Вікторівна**, кандидат педагогічних наук, доцент **Черчата Лідія Михайлівна**, кандидат філологічних наук, викладач **Мокляк Оксана Іванівна**, викладач, старший лаборант (за сумісництвом) **Халявка Лідія Валеріївна**.

Знаменно, що всі – наділені досвідом і початківці – випускниці філологічного факультету (нині – факультет філології та журналістики) Полтавського педагогічного.



Колектив

кафедри загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов. Зліва направо: доц. Черчата Л. М., доц. Корнєва Л. М., к. ф. н., викл. Мокляк О. І., викл. Халявка Л. В., доц. Король Л. Л. (завідувач кафедри), доц. Петрушова Н. В.

Високоосвіченим фахівцям притаманне бажання розвиватися й удосконалюватися: до когорти кандидатів наук влились ініціативні, творчі колеги: **Л. М. Черчата** (2013 р. захистила дисертацію на тему «Організація самостійної роботи студентів гуманітарних факультетів вищих педагогічних закладів в умовах застосування інформаційних технологій навчання»); **О. І. Мокляк** (2016 р. захистила дисертаційне дослідження «Лінгвопрагматичні характеристики українських афектонімів»), отримали атестати доцентів **Л. Л. Король** (2012 р.), **Н. В. Петрушова** (2014 р.), **Л. М. Черчата** (2014 р.), успішно завершила навчання в магістратурі викладач **Халявка Л. В.** (2018 р.).

Науково-педагогічний склад підвищує кваліфікацію у провідних вишах України. Своєю чергою, кафедра – платформа для вивчення досвіду та підвищення кваліфікації колег із закладів вищої освіти Полтави й інших освітніх інституцій регіону.

Наробки науковців – це кількасот публікацій, з-поміж яких навчальні посібники і словники: “Laugh or Tears for Your Ticket Price” (Л. Л. Король, 2008); «Практикум із використання сучасних інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів гуманітарних факультетів вищих педагогічних закладів» (Л. М. Черчата), 2010; «Слово про Івана Трохимовича Бабича» (Л. Л. Король, Н. А. Кришталь, Л. М. Черчата, 2010); “Management in Education: українсько-англо-іспанський словник” (Н. Г. Вишня, Л. Л. Король, Н. В. Петрушова, 2011) та ін.; збірники наукових праць, укладені за результатами проведення щорічних студентських читань “Passus in Scienciam”, навчальні програми дисциплін, методичні вказівки, наукові статті, тези доповідей та ін.

Доценти **Король Л. Л., Корнєва Л. М., Петрушова Н. В., Черчата Л. М.** працюють в оргкомітетах і журі Всеукраїнських студентських та учнівських олімпіад, міського й обласного етапів конкурсу «Учитель року», конкурсу-захисту учнівських наукових робіт учнів-членів Малої Академії наук України, виступають опонентами кандидатських дисертацій, рецензентами наукових та методичних видань, членами груп експертів електронних версій проектів підручників для учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

За досягнення у науковій, методичній та виховній роботі викладачі кафедри нагороджені грамотами і подяками Полтавської облдержадміністрації, Полтавської міської ради, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, факультету філології та журналістики.

На кафедрі розроблено й успішно впроваджено інноваційну методику проведення інтерактивного семінару для учнів «Актуальні проблеми мовознавства» (автор доц. **Корнєва Л. М.**), який ставить за мету поглиблене вивчення окремих науково-практичних проблем сучасного мовознавства учнями старших класів. Лекційний виклад вдало поєднується з активною пошуковою та дослідницькою діяльністю школярів, а саме: виконання веб-квестів, генерування ідей, технології спільного та власного досвіду, дискусії, проблемні завдання тощо. Старшокласники виступають у ролі доповідачів та опонентів, набувають умінь і навичок розв'язання тих чи тих інтелектуальних проблем, відстоювання своїх поглядів. Результатом навчання є написання науково-дослідницьких робіт, поданих до участі в конкурсі-захисті, що проводиться Малою академією наук України. Методика пройшла апробацію в Полтавській гімназії № 13, де впродовж чотирьох років проводиться інтерактивний семінар, учасники якого ставали призерами II і III етапів Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук учнівської молоді.

2015 року при кафедрі загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов започатковано міжнародний волонтерський проект «Разом!», який об'єднав викладачів, колишніх випускників, їхніх вихованців, студентів університету з громадськими діями української діаспори США і Канади (**Володимир Кунько-Богославець, Зіна Гайдучок, Мирін Федорів**) у справі допомоги захисникам України. Учасники проекту відправили на передову та до госпіталів східного регіону десятки посилок із медикаментами, медичними приладами, дитячими малюнками, ласощами. У 2017 р. кафедра отримала Подяку від командування військової частини А0206.

Нині колектив утілює в життя накреслені плани та креативні ідеї, що збагачують діяльність факультету філології та журналістики новими здобутками.

Кафедра загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов як структурний підрозділ Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка проводить освітню (навчальну, методичну, наукову, виховну, громадську, організаційну) діяльність, пов'язану з вивченням іноземної мови (англійської, німецької) і мовознавчих дисциплін.

Пріоритетним напрямом є навчальна робота. На цьому важливому терені забезпечуємо викладання нормативних і вибіркових дисциплін для майбутніх бакалаврів і магістрів історичного, природничого, фізико-математичного, факультетів технологій і дизайну, фізичного виховання, філології та журналістики, а саме: «Іноземна мова» (англійська, німецька); «Іноземна мова у професійній діяльності» (англійська, німецька); «Іншомовний академічний дискурс»; «Туристичне країнознавство»; «Українська мова (за професійним спрямуванням)»; «Вступ до мовознавства»; «Загальне мовознавство»; «Теорія мови»; «Історія лінгвістичних учень», а також для здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» («Іноземна мова у науковій діяльності» (німецька)).

Основне спрямування діяльності кафедри – практичне. Укладені викладачами робочі програми з дисциплін зорієнтовані на забезпечення якості освітнього процесу відповідно до стандартів вищої освіти,



нормативних документів з організації освітнього процесу і ґрунтуються на Рекомендаціях Комітету Ради Європи з питань освіти щодо формування іншомовної комунікативної компетентності, на комунікативному підході, сучасних стратегіях навчання мови.

Раз у раз оновлюються навчально-методичні комплекси нормативних і вибіркових дисциплін – засіб формування професійно орієнтованої мовної особистості майбутнього фахівця, готового до міжкультурної комунікації та постійного саморозвитку. Задля цього викладацький колектив розробляє й творчо вдосконалює методичне супроводження освітнього процесу, інструментарій контролю навчальних досягнень студентів, завдання самостійної роботи студентів.

Доценти **Король Л. Л., Корнєва Л. М., Петрушова Н. В., Черчата Л. М.** беруть участь у роботі Екзаменаційних комісій з атестації здобувачів вищої освіти.

Підвищенню професійного рівня викладачів слугують не лише впроваджені сучасні методи навчання, обмін досвідом, узаємовідвідування й обговорення відкритих занять, методичні тренінги тощо, а й чітка робота кафедральних наукових та методичних семінарів.

У коло наукових зацікавлень уходять проблеми формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця, ономастики, гендерної лінгвістики, стилістики, концептології, міжкультурної комунікації, лінгвокраїнознавства, організації самостійної роботи студентів з іноземної мови, методики викладання гуманітарних дисциплін, педагогіки, розвитку сучасного літературного процесу тощо.

Результати наукових розвідок опубліковано у фахових та внесених до наукометричних баз виданнях України і зарубіжжя (Австрія, Білорусь, Словаччина, Пакистан, Польща, Чехія, Швеція), збірках наукових праць, матеріалах конференцій тощо. Виголошено сотні наукових доповідей на міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових зібраннях, на засіданнях кафедральних наукових семінарів.

Від січня 2017 р. на кафедрі досліджується державна наукова тема: «Життєвий і творчий шлях педагога і перекладача Івана Трохимовича Баби́ча» (Державний реєстраційний номер 0117 U 003224), яка ставить за мету створення повної біографії митця літературного перекладу, висвітлення творчої явленості І. Т. Баби́ча в українському й іншомовному культурному просторі (керівник доц. **Король Л. Л.**).

Триває науковий пошук у руслі теми «Дослідження мовних одиниць в антропоцентричній парадигмі» (керівник доц. **Корнєва Л. М.**), в межах якої заплановано виявити закономірності лінгвосеміотичного засвоєння людиною навколишнього матеріального світу та інформаційного простору, стратегічної побудови комунікації для реалізації людських потреб.

Створення умов для розвитку й реалізації наукових можливостей студентів – предмет нашої постійної уваги. Від 2005 р. проводяться студентські наукові читання “*Passus in Scienciam*”, науково-практична конференція студентів і магістрантів «Сучасні тенденції розвитку лінгвістики й літературознавства» (2010–2015), засідання Круглого столу до Дня слов'янської писемності та культури.

Видано друком 14 збірників студентських наукових праць. Під керівництвом викладачів кафедри підготовлено понад 200 студентських публікацій, виголошено десятки доповідей на конференціях та засіданнях гуртків.

Кафедра загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов діяльно співпрацює із загальноосвітніми школами Полтави, Кременчука, Горішніх Плавнів, районних центрів Полтавщини у справі надання методичних консультацій, проведення проф-орієнтаційних заходів тощо.

Викладачі активні й відповідальні в організаційній роботі факультету філології та журналістики: доц. **Король Л. Л.** виконувала обов'язки заступника декана з наукової роботи (2010–2015), доц. **Черчата Л. М.** – заступника декана з практик (2015–2018). Доц. **Король Л. Л.**, доц. **Черчата Л. М.** уходять до групи, яка координує розроблення англомовних версій додатків до дипломів про вищу освіту європейського зразка. Доценти **Король Л. Л.**, **Корнєва Л. М.**, **Петрушова Н. В.**, **Черчата Л. М.** – члени ради факультету філології та журналістики.

Щороку кафедра проводить перший тур Всеукраїнської олімпіади з англійської та німецької мов для студентів історичного, природничого, фізико-математичного та факультетів технологій і дизайну, фізичного виховання. Різноманітні конкурси сприяють



Доц. Корнєва Л. М. із студентами факультету філології та журналістики відзначають День слов'янської писемності та культури. (Фото 2018 р.)

виявленню найталановитішої студентської молоді та формуванню духу здорової конкуренції. Приміром, зажили популярності змагання першокурсників-знавців англійської лексики “CleverDuck”, конкурс ерудитів “GrammarStudent”. Яскравий колорит і піднесений настрій учасників вирізняють конкурси: лінгвістичного анекдоту, художнього перекладу англомовного поетичного твору та художньої ілюстрації до нього, новорічних стіннівок “Christmas Story”, експрес-вікторини і раптівки, з нагоди Дня Європи, Дня англійської мови, етнофестиваль німецьких свят тощо.

Куратори академічних груп (доц. **Корнєва Л. М.**, доц. **Петрушова Н. В.**, доц. **Черчата Л. М.**, викл. **Мокляк О. І.**) проводять численні виховні заходи із студентською молоддю (відвідування музеїв, обговорення театральних вистав, філологічні експедиції, подорожі та екскурсії, зустрічі із знаменитими країнами, бесіди тощо), долучаються до узвичаєних філфаківських подій.

Приємно констатувати, що колишні студенти різних років і факультетів – часті й бажані гості кафедри, наші добрі друзі, дорадники та джерело наснаги.

Плекаючи кращі традиції своєї столітньої історії, сучасна кафедра загального і слов'янського мовознавства та іноземних мов potwierджує сумлінною працею ідеї підготовки компетентного вчителя для Нової української школи й конкурентоспроможного фахівця-професіонала для інших галузей народного господарства України.